

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE. — DOCTRINA. — JURISPRUDENȚĂ. — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

Redactori: PAUL NEGULESCU, DEMETRU NEGULESCU, ALEX. CERBAN, GEORGE MEITANI, G. G. DANIELOPOLU,
G. C. CRISTESCU, SILIU RĂDULESCU

REVISTA APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADELA SF. SPIRIDON, 3
TELEFON 41/57

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. revista nu apare

GR. G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani

Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studentii plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

Tabla de materii pe anul 1915, fiind apărută, se va trimite în cursul acestei săptămâni abonaților cari au achitat abonamentul.

Acei cari sunt rămași în întârziere, sunt rugați a trimite sumele ce datoresc pentru a primi tabla de materii.

SUMAR:

Câteva cuvinte asupra raportului, de d-l Hippolyte G. Nicolescu.
JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ.— *Inalta Curte de casațiune și justiție*,
secțiunea I: V. D. Lăzăroiu cu N. Frateș. — *Observațiune* de S. R.
Tribunalul județului Constanța: Ministerul domeniilor cu Boramet Igalı Afı.

CÂTEVA OBSERVAȚIUNI

ASUPRA

Raportului și reducțiunii beneficiului realizat de o persoană în profitul căreia s'a stipulat o asigurare pentru cauză de deces

Asigurarea pentru cauză de deces în profitul unei persoane determinate, oridecâteori va fi constituită gratuit, ea va face parte din categoria donațiilor indirecte¹⁾, și în această calitate i se va aplica toate regulile relative la raport și reducțiune. Terțiul beneficiar, moștenitor în acelaș timp al asiguratului, în principiu, va trebui să raporteze darul indirect primit dela defunct și să sufere urmările reducțiunii, dacă acest dar ar fi întrecut porțiunea disponibilă.

Se pune imediat întrebarea, ce sumă va trebui să raporteze terțiul beneficiar: întreg capitalul asigurat, sau numai vărsămintele achitate de defunct din patrimoniul său.

* * *

1) În acest sens, vezi D. Alexandresco, *Explicațiunea dreptului civil român*, ed. II, t. III, partea II, p. 558, notă.

În doctrina și jurisprudența franceză, lipsind texte precise de lege, soluțiunile date au variat.

Lăsând la o parte chestiunea contractului juridic al asigurării pentru cauză de deces, care a fost și este încă desbătută în doctrină²⁾, vedem că, înainte de anul 1888, jurisprudența, calificând această asigurare ca o stipulațiune pentru altul, în sensul că asiguratul, stipulând pentru dânsul, transmitea beneficiul terțiului desemnat³⁾, a decis că, suma cuvenită beneficiarului nu face parte din succesiunea asiguratului, față de creditorii succesiunii, dar figură în succesiunea lui, față de ceilalți moștenitori. Astfel concepută asigurarea, terțiul beneficiar trebuia să raporteze întreg capitalul asigurat în mod real, când e vorba de calculul drepturilor ereditare, sau numai fictiv, când e vorba de calculul porțiunii disponibile, iar creditorii succesiunii puteau revoca și anula asigurarea, adică obliga pe beneficiar a restitui capitalul în aceleași împrejurări, când legea le permitea să revoace toate donațiunile făcute de debitorul lor defunct.

Din anul 1888, jurisprudența, menținând teoria stipulațiunii pentru altul, proclamă că terțiul beneficiar câștigă drepturile sale, independent de data când ar fi urmat acceptarea lui, prin faptul numai a existenței caracterului de asigurare. Odată succesiunea asiguratului deschisă, dela această epocă terțiul beneficiar obține contra societății debitoare o acțiune directă, care-și capătă existența prin însuș contractul de asigurare, independent de acceptarea succesiunii stipulantului. Conform ace-

2) Se discută în doctrină dacă asigurarea pentru cauză de deces, este o stipulațiune pentru altul, sau o gestiune de afaceri. V. Laurent, *La stipulation pour autrui*, p. 263—286 și Labbé, notes dans Sirey, 77. 1. 393. În dreptul nostru, caracterul de stipulațiune pentru altul, e hotărât pentru contractul de asigurare pentru cauză de deces. Vezi A. Zeuleanu, *Contractul în favoarea terțiilor*, 1912, p. 253 și urm.

3) Vezi Cass. civ. fr., 15 Dec. 1873. S. 74. 1. 199. «Conform art. 1121 c. civ., stipulantul are facultatea de a trece unii al treilea beneficiul acestui contract».

stei noi jurisprudențe, capitalul asigurat intră direct în patrimoniul beneficiarului, fără ca să mai treacă prin patrimoniul stipulantului, precum crede jurisprudența anterioară. În ce privește însă vărsămintele efectuate de asigurat, deoarece acestea sunt preluate din patrimoniul stipulantului, s'a decis de aceleași jurisprudențe ca ele să fie considerate ca făcând parte din succesiunea defunctului și ca atare să fie raportabile și reducibile, conform dispozițiilor prescrise de codul civil⁴⁾.

Această nouă jurisprudență a întâmpinat în doctrină câțiva adversari⁵⁾. Din punctul de vedere juridic, s'a susținut că valoarea donată este capitalul asigurat, căci ceea ce trebuie de luat în seamă, când este vorba de o liberalitate, este ceea ce a îmbogățit persoana beneficiară. S'a invocat ca argument de analogie jurisprudența, după care, renunțarea la uzufruct, făcută în favoarea nudului proprietar, obligă pe acesta din urmă a raporta avantajul ce el a tras din donațiunea făcută, adică fructele anuale ce le-a perceput⁶⁾. Asiguratul, care a fost creatorul asigurării, și-a diminuat patrimoniul în profitul terțiului, într'atât, cât acesta din urmă s'a îmbogățit.

Această formulă nu este exactă. Asiguratul nu și-a diminuat patrimoniul, decât de ceea ce cheltuit. Și pentru a determina valoarea, care a diminuat patrimoniul asiguratului, e foarte simplu de a calcula cu cât ar fi crescut patrimoniul său dacă nu s'ar fi asigurat; or, această valoare nu este capitalul, ci numai vărsămintele achitate societății. Aceste vărsăminte se fructifică în profitul societății de asigurare, care exercită acest comerț, capitalizând vărsămintele efectuate de către mai multe persoane asigurate, și din acest capital format se numără beneficiarului o sumă fixă. Argumentul de analogie a jurisprudenței invocate de autorii citați, nu contrazice deloc aceste susțineri, căci uzufructuarul renunțând la dreptul său, se consideră ca o donațiune directă a acestui drept, nudul proprietar trebuie să raporteze fructele culese, fiindcă uzufructuarul, prin renunțare, a perdut aceste fructe, și-a diminuat patrimoniul cu această valoare. Pe când în ipoteza noastră, societatea se obligă a numără un capital beneficiarului, în schimbul vărsămintelor primite, prin contractul încheiat cu asiguratul, că se obligă direct, față de beneficiar, iar nu, cum susținea teoria veche

înainte de 1888, că convenția încheiată e o stipulațiune pentru altul în profitul asiguratului, care, la rândul său, transmite beneficiul terțiului, prin o cesiune de creanță.

Prin urmare, acest capital neapartinând deloc asiguratului, nu va fi niciodată supus raportului sau reducțiunii, dacă beneficiarul este și moștenitor. El trece direct și imediat în patrimoniul beneficiarului, prin simplul efect al contractului⁷⁾, independent dacă beneficiarul a acceptat sau nu beneficiul asigurării.

Această nouă jurisprudență, care de atunci a rămas constantă, a decis că, la masa succesorală nu se raportează decât vărsămintele făcute de defunct, căci numai această valoare a diminuat patrimoniul său, precum am văzut.

* * *

În dreptul nostru comercial, avem un capitol care reglementează materia asigurărilor asupra vieții (art. 473—477). Art. 477 spune: «În caz de moarte sau faliment al aceluia ce a asigurat asupra vieții sale proprii, sau asupra vieții unei alte persoane, o sumă ce are a se plăti alteia, deși aceasta i-ar putea fi moștenitoare, foloasele asigurării rămân în beneficiul exclusiv al persoanei desemnată prin contract, afară întrucât privește vărsămintele făcute de dispozițiunile codicelui civil relative la raporturi și reducțiuni în succesiuni și la revocarea actelor făcute în fraudă creditorilor».

Prin această dispozițiune, se crează terțiului beneficiar al asigurării un drept direct contra societății, care ia naștere din momentul încheierii contractului dintre asigurat și societate, independent de faptul acceptării din partea terțiului, dându-se astfel contractului de asigurare caracterul unei stipulațiuni pentru altul, cu efect direct⁸⁾.

Față cu dispozițiunile clare ale acestui text, nu rămâne nici o îndoială că, în dreptul nostru, prin efectul asigurării pentru cauză de deces, capitalul asigurat trece direct în patrimoniul beneficiarului, odată cu decesul asiguratului, fără să mai fie nevoie de o nouă operațiune juridică, sau de vre-o acceptare din partea terțiului beneficiar, care să fie necesară pentru existența acestui drept. Dreptul există în patrimoniul său, terțiul beneficiar dacă acceptă, această acceptare, pe lângă că nu e supusă la nici o formalitate specifică, dar prin aceasta el nu face decât să renunțe la o facultate personală a lui de a renunța la acest drept⁹⁾.

4) M. Planiol, *Traité élémentaire du droit civil*, II, No. 2200; Cass. fr. 29 Iunie 1896. D. 97. 1. 73. S. 96. 1. 361.

5) Charmont, *Revue critique*, 1897, p. 337; Vigié, *Revue critique*, 1901, p. 211.

6) Cass. civ. fr., 27 Oct. 1886. S. 87. 1. 193.

7) M. Planiol, *op. cit.*, II, No. 1260 și urm.

8) A. Zeuleanu, *op. cit.*, p. 497 și 498.

9) A. Zeuleanu, *op. cit.*, p. 420 și urm.

Beneficiarul va primi în mod exclusiv capitalul asigurat, și nu va fi obligat să raporteze acest capital, dacă vine la succesiunea defunctului.

* * *

Chestiunea raportului vărsămintelor făcute de defunct, însă, precum și a reducerii lor, când ar întrece porțiunea disponibilă, sunt încă chestiuni nehotărâte, și mult debătute în doctrină și jurisprudență. Tendința generală, pentru un scop de echitate, este să se restrângă cât mai mult, dacă nu chiar să se suprimă această obligațiune a beneficiarului coerede, de a raporta vărsămintele.

În adevăr, aceste vărsăminte sunt plătite de asigurat din patrimoniul său și constituie pentru beneficiar o donațiune, care, după regulile codului civil, ar trebui raportate la succesiunea asiguratului. Observăm, însă, că ele sunt achitate de asigurat din venitul bunurilor sale, așa că, ținând seamă de dispozițiunile art. 762 c. civ., care scutește de raport fructele bunurilor dăruite, percepute înainte de deschiderea succesiunii, nu am putea deduce că, cu atât mai mult ar trebui scutite de raport donațiunile făcute din venituri¹⁰).

Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să analizăm intențiunea legiuitorului în art. 762 c. civ. S'a crezut că, redactând acest articol, legiuitorul ar fi avut în vedere faptul că donatorul ar fi consumat și el veniturile bunurilor dăruite, dacă le-ar fi păstrat în patrimoniul său; explicațiune nesuficientă, căci ideea că veniturile nu sunt destinate a fi capitalizate, este o idee falsă, din punct de vedere economic, și legea nu a admis-o nicăiri. Se poate ca legiuitorul să fi ținut seamă de o intenție presupusă a defunctului, în sensul că el, făcând donațiunea, a înțeles a face un «avancement d'hoirie» moștenitorului și a acordă eredelui prezumptiv o folosință anticipată a unei porțiuni din drepturile lui ereditare, și astfel a se considera a fi făcută donațiunea în momentul deschiderei succesiunii, fără să se țină seamă de fructele percepute; explicațiune tot atât de nesuficientă, fiindcă aceeași regulă o găsim și în materia reducățiunii, unde voința defunctului nu poate avea nici un efect. Se poate, în fine, că legea, din un motiv simplu de echitate, să nu fi obligat pe donatar a face restituțiuni prea mari la masa succesorală, ceea ce de multeori i-ar fi fost și imposibil.

Or, aceste considerațiuni s'ar putea aplică cu succes, când este vorba de venitul bunurilor donate, dar nicidecum când este vorba de vărsă-

mintele efectuate de defunct¹¹), căci, de fapt, beneficiarul și-a mărit patrimoniul cu un capital în minus, vărsămintele achitate din patrimoniul defunctului, cari trebuiesc raportate la masa succesiunii.

Judecând deci în mod rațional, nu vedem pentru ce donațiunile făcute din venit ar fi scutite de raport¹²). Raportul are de obiect a stabili egalitatea între coerezi, pe baza voinței presupuse a defunctului, și nu vedem întrucât voința decujușului s'ar schimbă, când ar face liberalități numai din venitul său. Și, în afară de aceasta, ce dificultăți practice s'ar ivi, când ar fi vorba de calculat dacă liberalitatea ar fi întrecut venitul! De altfel, jurisprudența, atât cea franceză, cât și a noastră, în mod constant obligă pe beneficiar a raporta vărsămintele făcute de defunct¹³).

În doctrină, Thaller¹⁴) a susținut că nu trebuie raportat decât ultimul vărsământ achitat de defunct în cursul ultimului an. În adevăr, toate operațiunile de această specie, făcute de societatea de asigurare, creiază un capital unic și global, din care se plătește indemnizarea asigurată, în cazul când evenimentul prevăzut se întâmplă; o înțelegere mutuală în acest sens se stabilește între asigurați, cari achită vărsămintele anuale, în schimbul cărora societatea se obligă către dâșii a-i indemniza eventual. De altfel, acesta e și mecanismul asigurării pentru cauză de deces; societatea ar risca prea mult, dacă nu ar avea în vedere persoanele asigurate în mod individual și nu ar socoti dinainte riscurile ei față de totalitatea polițelor de asigurare. Deci, societatea calculează cotitatea vărsămintelor, așa fel ca, adunate pentru fiecare an, să întreacă mult indemnizațiile ce ar fi obligată eventual a le plăti. Acest calcul se face anual, și soldează indemnizațiile anuale eventuale, încât singurul vărsământ făcut de asigurat, care servește a constitui capitalul ce l-ar primi beneficiarul, este vărsământul aferent anului în cursul căruia a decedat asiguratul.

Această teorie, deși are avantajul de a micșora sarcina raportului, însă nu este echitabilă, nici juridică. În adevăr, s'ar subordona cotitatea sumei de raportat de o pură întâmplare, după cum de-

11) Cas. rom. s. I, 1 Febr. 1913, Buletin 1913, pg. 259: «deși, conform art. 762 c. civ., fructele percepute de donatar din momentul donațiunii până în momentul morții de cuiusului nu sunt supuse raportului, nu există nici o rațiune de a distinge, în ce privește dispensa de raport din menționatul articol, între cazul unei donațiuni de bunuri producătoare de venituri și cazul unei donațiuni de venituri».

12) Charmont, *Revue critique*, 1902, p. 71.

13) Cass. fr. 13 Aprilie 1899, D. 901. 1. 233; vezi Cas. rom. 16 Mai 1906, *Dreptul* din 1906, p. 452.

14) Thaller, *Reforme sociale*, IIe semestre, 1897, p. 893 și 900.

10) Chestiunea se discută în Franța. Vezi Dupuich, *Traité pratique des assurances*, No. 233.

cujusul eră mai în vârstă sau mai tânăr în momentul decesului. Vărsămintele datorite societății variază, în sensul că cresc pe măsură ce asiguratul înaintează în vârstă, și atunci suma ce s'ar raportă, ar depinde de faptul numai, că decujusul a murit mai în vârstă sau nu, fără să se țină seamă că mai juridic și mai echitabil este, să se raporteze tot ceea ce a diminuat patrimoniul decujusului, și astfel să se poată menține egalitatea între comoștenitori.

Dar, chiar justificarea dată de Thaller, în sistemul său, nu e chiar exactă. Este adevărat că societatea calculează vărsămintele anuale, așa fel ca, adunate, să dea un cât mai mare capital, care să întrecă mult indemnizațiile ce eventual ar fi obligată a le plăti. Dar aceasta nu înseamnă că în bilanțul anual al societății, cheltuelile și încasărilor să fie totdeauna egale, societatea existând de mai mulț timp, ea va realiza anual economii din totalitatea vărsămintelor, cari vor formă un capital de rezervă, producător de venituri. Ceea ce dovedește că nu ultimul vărsământ formează capitalul indemnizat, dar totalitatea lor.

Stabilind, prin urmare, că, în general, vărsămintele achitate de defunct din patrimoniul său, sunt supuse raportului, mergem acum mai departe și susținem că, mai ales în această speță, nu trebuie aplicat art. 751 c. civ., în toată rigoarea lui. Cu alte cuvinte, raportul succesoral depinzând cu totul de voința de cujusului, scutirea de raport nu trebuie numaidecât exprimată expres, după cum pare a decide art. 751 c. civ., ci intențiunea defunctului poate să rezulte din împrejurări, tribunalele fiind suverane în a o cercetă și a hotărî în consecință.

Această soluțiune, dealtfel, e în concordanță cu soluțiunea dată în materia donațiunilor deghizate. În adevăr, s'a hotărît că donațiunile deghizate sunt valabile, dar simplul fapt al deghizării nu atrage și intențiunea defunctului de a o scuti de raport; judecătorii vor trebui să cerceteze intențiunea defunctului din diferite împrejurări, și să decidă dacă o asemenea donațiune, sub forma unui contract oneros, a fost scutită de raport de către *de cujus*. Motivul acestei jurisprudențe este că, deși se cere ca voința defunctului să fie exprimată în mod expres, aceasta nu se poate, când e vorba de o donațiune deghizată, și atunci judecătorii sunt suverani a deduce din împrejurări intențiunea donatorului ¹⁵⁾.

Or, asigurarea pentru cauză de deces, nu este deloc o donațiune deghizată. S'ar face o confuzie

de neertat, dacă s'ar spune că donațiunea făcută terțiului beneficiar este ascunsă sub aparența unei convențiuni încheiate cu societatea. Convențiunea încheiată cu societatea, este un contract cu titlu oneros, pe baza căruia se creiază stipulațiunea făcută în favoarea terțiului beneficiar. Acest contract nu ascunde nimic și nu conține nici o simulațiune. Stipulațiunea făcută în favoarea terțiului, poate constitui în mod valabil o donațiune în profitul beneficiarului, fără ca să fie nevoie de formele cerute pentru validitatea donațiunilor, dar poate, de asemenea, să aibă caracter oneros ¹⁶⁾.

Asigurarea pentru cauză de deces, în profitul unei persoane determinate, este un contract care are un mic scop, și anume de a se plăti beneficiarului indemnizarea ce i se cuvine, și nu intră în categoria contractelor cu titlu oneros, nici în acelea cu titlu gratuit, este un contract neutru, ca și remiterea datoriei și cauțiunei ¹⁷⁾. Și atunci obligând pe asigurat, care stipulează gratuit în profitul terțiului beneficiar, să-l dispenseze în mod expres de raport, dacă așa voește, înseamnă a înlătură cu totul caracterul de neutralitate al acestui contract. Și mai mult, terțiul beneficiar deseori nici nu e indicat imediat, sau fiind indicat, poate fi înlocuit mai târziu, în baza unui act ulterior, cu un alt beneficiar.

Doctrina, astfel dezvoltată, o găsim în conformitate cu spiritul instituțiunei raportului, în sensul că se ține seamă în mod exclusiv de voința donatorului. Or, mai în toate cazurile, asiguratul înțelege a dispensă de raport pe terțiul beneficiar, fiindcă numai prin acest mijloc se poate avantajă mai mult un erede, fie în scop de a-l pune pe eredele beneficiar în o situațiune egală, din punct de vedere al sacrificiilor care le-a făcut defunctul față de ceilalți erezi, sau a contribui la starea socială mai oneroasă a acestui erede.

În rezumat, art. 751 c. civ., care impune descendentului coerede obligațiunea de a raportă darurile primite dela defunct (fie sub formă de donațiune, fie sub formă de legat); în cazul unei asigurări, făcute de defunct în favoarea sa, se va aplică relativ la vărsămintele, precum am văzut, dar scutirea de raport, în această speță mai ales, nu tre-

16) Asigurarea pentru cauză de deces, are un caracter neutru (vezi Planiol, note, D. 93. 1. 401), ea poate fi cu titlu gratuit (donațiune), când se stipulează în profitul unei persoane, în scopul unic de a o avantajă, și poate fi cu titlu oneros, când, de ex., stipulează în profitul soțului supraviețuitor sau în profitul unui creditor pentru a-i achită o datorie, căci atunci va fi o indemnizare de prejudiciu. Vezi Cass. fr. 27 Martie 1888. S. 88. 1. 121.

17) Cas. rom. s. I, 5 Febr. 1891, Buletin 1891, pag. 132; Cas. rom. s. III, 23 Oct. 1907, Buletin 1907, p. 1637.

15) Vezi Cass. civ. fr. 10 Nov. 1852. S. 53. 1. 289; Cass. req. fr. 4 Nov. 1885. S. 88. 1. 45.

bue numai decât exprimată în mod expres, ci e suficient să rezulte din împrejurări, judecătorii fondului fiind suverani de a aprecia și a decide¹⁸).

Principalul motiv, pentru care s'a căutat un mijloc de a se dispensa de raport primele de asigurare, este că de multeori vărsămintele acumulate întrec capitalul asigurat. Și, cu drept cuvânt, este suficient ca asiguratul să trăiască mai mult decât prevederile societății contractante, pentru ca totalitatea vărsămintelor efectuate să întrecă capitalul. Ar fi extraordinar a se impune eredelui beneficiar să raporteze o sumă superioară aceleia de care el a profitat.

Noi credem că, în asemenea caz, suma ce eredele va trebui să raporteze, va fi capitalul, cu alte cuvinte, va raporta vărsămintele până la concurența capitalului. Căci o liberalitate cuprinde două elemente: pedeoparte, o diminuare de patrimoniu (appauvrissement) din partea donatorului, și pe de alta, o augmentare de patrimoniu (enrichissement) din partea beneficiarului. Or, dacă asiguratul a cheltuit o sumă mai mare decât capitalul, această sumă însă nu a îmbogățit pe beneficiar decât până la concurența capitalului primit.

Dealtfel, această soluțiune e în concordanță cu spiritul legiuitorului codului civil. În adevăr, se recunoaște că, dacă defunctul a construit un imobil pe terenul aparținând unuia dintre comoștenitori, cheltuelile făcute nu sunt raportabile decât până la concurența plusvalutei imobilului din momentul morței *de cujus*-ului¹⁹). Prin urmare, se are totdeauna în vedere profitul real realizat de coerede pentru a-l obliga la raport (conform art. 760 și urm. c. civ. rom.).

Părerea contrară nu s'ar putea susține în materia asigurărilor pentru cauză de deces în profitul unei persoane determinate, decât dacă am considera că vărsămintele sunt achitate direct în patrimoniul beneficiarului, care servește la adunarea capitalului stipulat în contractul de asigurare. În asemenea caz, e foarte exact că vărsămintele au îmbogățit pe beneficiar, indiferent de efectul lucrativ sau nu al acestei operațiuni, și

în asemenea caz, această sumă incasată direct, e supusă raportului. Dar această opiniune nu e conformă nici cu faptele, nici cu mecanismul juridic al asigurării. Vărsămintele sunt depuse în mâinile societății, în baza unui contract, intervenit între ea și asigurat, obligându-se societatea a creia un capital cu obligațiunea de a fi predat unui terțiu desemnat de asigurat.

* * *

Vom complectă acest studiu cu câteva observațiuni relative la reduțiunea beneficiului asigurării, când, prin vărsămintele făcute, *de cujus*-ul ar fi întrecut porțiunea disponibilă.

Înainte de toate, trebuie să declarăm că, în această materie, nu mai pot avea loc aceleași discuțiuni ce le-am dezvoltat în studiul relativ la raportul datorit succesiunii. Căci, precum am văzut mai sus, vărsămintele efectuate de defunct într'o asigurare pentru cauză de deces, vor fi sau nu scutite de raport, după situațiunea *de cujus*-ului, manifestată expres sau dedusă din împrejurări de către tribunale, pe când fiind vorba de calculul porțiunii disponibile, dacă prin efectul acestei stipulațiuni, totalitatea vărsămintelor ar atinge rezerva legală a moștenitorilor, atunci nu mai are ce căută intențiunea defunctului, și trebuie aplicat fără nici o restricțiune art. 841 și urm. c. civ., și să declarăm că această donațiune indirectă, făcută sub forma asigurării, va fi supusă regulilor reduțiunii în mod nediscutabil, oridecâteori prin facerea ei s'a întrecut porțiunea disponibilă a defunctului. A decide contrariul, ar însemna a se admite posibilitatea deturnării efectului legii, prin proceduri de această categorie, ceea ce e inadmisibil, și cu atât mai mult, cu cât suntem în fața unei dispozițiuni de ordine publică.

Această soluțiune trebuie să se impună nu numai la noi, dar chiar în toate țările cari au texte precise de lege în sensul art. 477 c. com. al nostru²⁰). În Franța și în țările unde nu sunt texte precise în această privință, jurisprudența variază și părerile doctrinale tot așa, atât în ce privește suma supusă reduțiunii (capitalul asigurat sau numai vărsămintele), cât și dacă vărsămintele trebuiesc supuse regulilor relative la reduțiune, când ar întrece porțiunea disponibilă²¹), cu o tendință însă marcantă spre soluțiunea admisă de noi.

Hippolyte G. Nicolescu

Doctor în drept dela Paris.
Avocat.

18) Teoria expusă de noi se aplică în: Franța (unde, deși nu e text de lege care să reguleze aceste chestiuni, jurisprudența și doctrina se pronunță așa cum am văzut); Belgia (legea 11 Iunie 1874, art. 43); Luxemburg (legea 16 Mai 1891, art. 43); Italia, (c. com., art. 453). Toate aceste țări, prin legile lor respective, dau aceeași soluțiune ca și textul art. 477 c. com. rom. (dealtfel, tradus identic din codul comercial italian, art. 453), în sensul că raportul vărsămintelor făcute de defunct nu poate fi înlăturat în mod absolut, ele vor fi raportabile în principiu, afară numai dacă defunctul nu a înțeles a le scuti de raport. C. civ. germ. (art. 330) și cod. com. spaniol (art. 428), recunosc că comoștenitorii și creditorii nu au nici un drept asupra capitalului, fără însă să precizeze chestiunea vărsămintelor.

19) Baudry et Wahl, *Traité des successions*, t. III, No. 2763.

20) România (art. 477 c. com.); Italia (art. 453 c. com.); Belgia (l. 11 Iunie 1874, art. 43) și Luxemburg (l. 16 Mai 1891, art. 43).

21) Vezi Dupuich, *Traité pratique des assurances*, No. 233.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

ÎNALȚA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE

SECȚIUNEA I.

Audiența dela 7 Octombrie, 1915

Președinta d-lui C. R. Manolescu, președinte

V. D. Lăzăroiu cu N. Frateș

SERVITUTE. — DREPTUL DE TRECERE PE PROPRIETATEA VECINULUI. — LOC ÎNFUNDAT. — ZID DESPĂRȚITOR. — REPARAȚIUNI DE ÎNTREȚINERE. — ART. 616 ȘI 620 C. CIV.

Dispozițiunea art. 616 c. civ., care creiază o servitute legală, în virtutea căreia proprietarul unui loc înfundat poate reclama o trecere pe locul vecinului său pentru exploatarea fondului, nu se aplică prin analogie în cazul când proprietarul reclamă dreptul de a trece pe proprietatea vecină spre a tencui zidul construit pe linia ce desparte ambele proprietăți. Un asemenea drept, care nu este recunoscut de art. 616 și nici de vreun alt text de lege, poate fi stabilit numai prin convenția dintre părți, potrivit art. 620 c. civ.

No. 540. — Respins, ca neintemeiat, recursul făcut de V. D. Lăzăroiu, contra sentinței tribunalului Prahova, secția I, No. 179 din 1914, în proces cu N. Frateș.

S'au ascultat: citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier Al. D. Dobricianu; d-l avocat Al. Bileciurescu, pentru recurent, în dezvoltarea motivelor de casare; d-l avocat I. Dima, pentru intimat, în combateri.

Curtea, deliberând,

Asupra motivului I de casare:

«Greșita interpretare a art. 616 c. civ. și exces de putere. Am susținut înaintea tribunalului că, independent de orice convențiune, intimatul N. Frateș oră obligat a-mi permite tencuirea zidului despre proprietatea sa vecină, pe temeiul art. 616 c. civ., care se aplică și în cazul când e vorba de lucrări de reparațiuni a imobilului de pe locul înfundat. Tribunalul îmi respinge acest motiv, sub cuvânt că, pentru aplicabilitatea acestui text, trebuie neapărat ca înfundarea locului să fie naturală și în afară de fapta omului; că, în speță, aveam posibilitatea de a construi în așa chip, în cât să am loc suficient între clădire și proprietatea vecinului. Or, din moment ce un proprietar are drept de a clădi chiar pe linia despărțitoare dintre proprietatea sa și aceea a vecinului, zidul despărțitor având nevoie de reparațiuni și acestea neputându-se face decât de pe proprietatea vecinului, este evident că, în asemenea condițiuni, locul meu este înfundat, și art. 616 c. civ. își găsește deplină aplicabilitate în speță. Judecând altfel, și respingându-mi acest motiv, tribunalul dă o interpretare greșită citatului text și comite un vădit exces de putere».

Având în vedere sentința supusă recursului, din care se constată că ambele instanțe de fond au respins acțiunea prin care recurentul a cerut ca intimatul să fie obligat a-i plăti o sumă de bani pentru daunele ce i-a

cauzat, prin faptul că l-a împiedicat de a tencui zidul grajdului construit pe linia ce desparte proprietatea recurentului de a pârâtului;

Având în vedere că, în susținerea acțiunii sale, recurentul a invocat, pe lângă existența unei convenții, prin care intimatul îi permitea de a construi și tencui zidul în chestiune, și motivul care formează obiectul primului mijloc de casare, și anume că locul său fiind înfundat, intimatul, ca vecin, este dator să-i permită a tencui zidul despărțitor, pe baza art. 616 c. civ., care, deși este edictat de legiuitor pentru servitutea de trecere, se aplică prin analogie și în caz de reparațiuni, cum este în speță;

Considerând că, servituțile putând fi naturale sau legale, adică acelea cari se nasc din situațiunea locurilor sau sunt stabilite de lege, și servituți convenționale, sau care rezultă din fapta omului, recurentul a pretins, prin motivul de apărare, care formează obiectul acestui prim mijloc de recurs, că servitutea ce invoacă este o servitute legală, stabilită de art. 616 c. civ.;

Considerând că servituțile legale sunt numai acelea stabilite anume printr'un text formal de lege, ele neputând fi deduse pe cale de analogie; că, între acest fel de servituți este și cea stabilită de art. 616 c. civ., în virtutea căreia proprietarul unui loc înfundat poate reclama o trecere pe locul vecinului său pentru exploatarea fondului;

Considerând că restricțiunea dreptului de proprietate, adusă de legiuitor prin acest articol, este numai pentru dreptul de trecere al proprietarului al cărui loc nu are nici o eșire la calea publică;

Că, acest articol nu poate fi aplicat prin analogie și în cazul de față, în care proprietarul reclamă dreptul de a trece pe proprietatea vecină, spre a tencui zidul construit pe linia ce desparte ambele proprietăți;

Că, un asemenea drept, nefiind recunoscut de art. 616 și nici de vr'un alt text de lege, el poate fi stabilit numai prin convenția dintre părți, conform art. 620 din codul civil;

Că, prin urmare, tribunalul n'a comis exces de putere și n'a violat art. 616 c. civ., cum se pretinde prin acest prim motiv de casare, când a hotărît că recurentul nu-și poate întemeia acțiunea sa pe acest text de lege;

Că, în ce privește cel de al doilea motiv de recurs, recurentul a renunțat să-l mai susțină.

Pentru aceste motive, respinge.

Observațiune. — Proprietarul unui loc înfundat poate el, în baza art 616 și urm. din codul civil, să treacă pe fondul vecin pentru a face la imobilul său reparații de întreținere, atunci când se constată, în fapt, necesitatea acestor reparații și imposibilitatea de a fi făcute fără a trece pe fondul vecinului.

Afirmativa a fost admisă la noi prin mai multe hotărâri (Trib. Ilfov, Cas. rom. și C. Buc., *Dreptul* din 1882, No. 24 și Bult. anul 1882, p. 163; *Dreptul* din 1903, No. 70), și această soluție, consacrată în termeni expresi prin art. 592 din codul italian, este admisă de unii și în Franța, mai ales pentru orașele și suburbiile lor, unde împrejmuirea este silită (art. 600) și unde zidul folosește tuturor vecinilor. *Quod tibi non nocet, et alteri prodest, facile concedendum est.* Vezi în acest sens, Duranton, V, 316; Pardessus, *Tr. des servitudes*, 228, pag. 295 urm.; Répert. Dalloz, v° *Servitudes*, 810, 811; Merlin, Répert., tom. XVII, pag. 737, v° *Tour d'échelle*, § 2, No. 1; Marcadé, II, 638 bis; C. Agen, D. P. 62. 2. 150. — *Contra*: Toullier-Duvergier, II, partea I, p. 251 urm.; Laurent, VIII, 121 urm.; T. Huc, IV, 400; Baudry et Chauveau, *Des biens*, 929; Aubry et Rau, III, § 238, pag. 4, text și nota 10 (ed. 5-a); Répert. Sirey, v° *Échelle*, No. 11; Demolombe, XI, 424, etc. După acest din urmă sistem, consacrat și de Curtea noastră de casație, prin decizia ce publicăm astăzi, dreptul de trecere pe fondul vecin pentru repararea imobilului înfundat (servitute cunoscută în vechiul drept francez sub numele de *servitude du tour d'échelle*), n'ar putea fi stabilit decât prin titlu. Vezi asupra acestei controverse, D. Alexandresco, *Dreptul civil român*, tom. III, partea I, pag. 780. text și nota 5 (ed. 2-a). **S. R.**

TRIBUNALUL JUDEȚULUI CONSTANȚA

Audiența dela 5 Noembrie 1915

Președinta d-lui Ant. P. Rădulescu, judecător de ședință

Ministerul domeniilor cu Boramet Igali Afi

DOBROGEA. — REGULAREA PROPRIETĂȚII IMOBILIARE. — VÂNZAREA PĂMÂNTULUI ÎN LOTURI. — CUMPĂRĂTORI. — DEPOSEDARE. — ART. 27 L. DIN 3 APRILIE 1882. — ART. 26 ALIN. 1 L. DIN 10 APRILIE 1910.

Prin art. 26 alin. 1 din legea interpretativă dela 1910, relativă la regularea proprietății imobiliare în Dobrogea, legiuitorul acordând Statului dreptul de a deposeda, pe cale administrativă, pe toți cumpărătorii de loturi cari nu s'au stabilit și n'au rămas în permanență și efectiv la terenul cumpărat, precum și pe cei cari vor fi posedând prin alții, în pază de procuri, contracte de anticreză, de arendare, etc., a înțeles prin stabilire perma-

nență și definitivă, așezarea, fie în comuna unde a dobândit terenul dela Stat, fie în orice altă parte a Dobrogei, însă numai în Dobrogea; iar dovada stabilirii nu se poate face decât prin chitanțe de plata impozitului personal pe tot timpul posesiei.

No. 556. — Admis, apelul făcut de Ministerul domeniilor, contra cărții de judecată a judecătorei ocolului rural Medgidia, No. 48 din 1914, în proces cu Boramet Igali Afi.

S'au prezentat: din partea apelantului, d-l N. Rosculët, avocat al Statului; iar pentru intimat, d-l avocat I. N. Roman.

Tribunalul,

Asupra apelului făcut de Ministerul domeniilor contra cărții de judecată civilă, cu No. 48 din 1914, a judecătorei ocolului Medgidia;

Având în vedere cartea de judecată apelată, prin care, în lipsa apelantului și pe baza nevenirei sale la interogatoriul propus, i-a admis acțiunea intimatului Boramet Igali Afi;

Având în vedere acțiunea introductivă în instanță, care are de obiect obligarea Ministerului de domenii la lăsarea liniștitei posesiuni și recunoașterea dreptului de proprietate intimatului asupra terenului, în întindere de 10 ha., lot mic, trecut în tabelă sub No. 138, situat pe mereaua comunei Alacap, cum și la anularea oricărui act de deposedare din partea Ministerului; oșebit la plata sumei de 2.000 lei, cu titlu de daune, din cauza lipsei de folosință;

Având în vedere susținerile părților și actele dela dosar, din care se constată, în fapt, următoarele:

(Urmează expunerea de fapt).

Având în vedere că, apelantul depune procesul-verbal de deposedare, cu data 27 Octomvrie 1911, dressat de d-nii Eug. Zamfirolu și G. P. Părvulescu, membrii în comisiunea instituită de Ministerul domeniilor pentru aducerea la îndeplinire a dispozițiilor legii din 10 Aprilie 1910, pentru regularea proprietăților imobiliare în Dobrogea;

Având în vedere că, contra acestui act, intimatul aleagă, în principal, că nu face dovadă contra sa, de oarece nu ar justifica pe deplin motivele deposedarei, cu privire la emigrarea autorului său și a dării procurei persoanei indicată într'ansul; că, de asemenea, rezultă din el că deposedarea s'a făcut pentru loturile No. 9 și 24, iar nu pentru No. 9 și 94, primite în schimbul lotului cu No. 138, pretinzând că, pentru lotul No. 94, nu ar avea nici un act de deposedare, iar în subsidiar cere un termen ca să aducă pașaportul defunctului său autor, cu care să dovedească că nu a emigrat;

Având în vedere că, în drept, în ce privește menționatul proces-verbal de deposedare, el fiind un act care emană din partea unei autorități, instituită în conformitate cu legea și cu dreptul de a instrumenta, face deplină credință asupra celor contestate și constituie o do-

vadă bine stabilită și câștigată cauzei pentru partea ce o invoacă, pe atâta timp, pe cât nu este combătută cu altă probă legală;

Având în vedere că, din acest proces-verbal, rezultă că, tatăl intimatului a fost deposedat de Minister, la data dresării lui, de lotul mic de 10 Ha., format din tapiurile No. 9 și 94/85, din satul Caratai, comuna Chiostel, pe care l-a primit dela Bucur Lupea, în schimbul lotului mic de 10 Ha., trecute în tabela de parcelare sub No. 138, cu care fusese delimitat de Stat în anul 1885, pe motiv că comisiunea a constatat că acest teren, primit în schimb, în loc să fie stăpânit de titular, se stăpânește de un oarecare Ioan Sasu, ca procurist, pe când titularul, de fapt, eră plecat în Turcia, unde, de sigur, se stabilise, din moment ce se constată că a murit acolo;

Având în vedere că, după dispozițiunile categorice ale art. 26 alin. I din legea interpretativă din 10 Aprilie 1910, relativ la regularea proprietății imobiliare în Dobrogea, Ministerul agriculturii și domeniilor, are dreptul de a rezilia actele de vânzare, fără somațiune, punere în întârziere sau curs de judecată și a deposeda pe cale administrativă pe toți cumpărătorii de loturi mici, fie până la 10 h. inclusiv, cum este în cauză, fie de 10 h., combinate cu alte loturi, până la suprafața totală de 25 h., prevăzute în art. 27 din legea din 3 Aprilie 1882, cari nu s'au stabilit în Dobrogea, sau cari deși stabiliți, nu vor fi rămas în permanență și efectiv la terenurile cumpărate, precum și pe acei cari vor fi posedând, prin alții, în bază de procuri, contracte de anticreză, de arendare sau orice fel de acte, sub orice titlu, constitutive de drepturi reale sau personale asupra unor asemenea loturi;

Considerând că, din acest text de lege, cum și din întreaga economie a legii, rezultă că legiuitorul, în dorința, pedeoparte, pentru atingerea scopului urmărit prin legea din 3 Aprilie 1882, relativ la regularea proprietății imobiliare din Dobrogea, de a vedea populată Dobrogea, cu o cât mai numeroasă populațiune românească și a o face să se lege în mod permanent și definitiv de solul ei, iar depealta, a înlătură dificultățile rezultate din greșita interpretare și aplicare a legii din 1882, a prevăzut, prin acest text în mod categoric pentru Stat, dreptul de a proceda pe cale administrativă, la deposedarea tuturor cumpărătorilor de loturi dela Stat, prevăzute de acest text, cari nu s'au stabilit în Dobrogea sau cari, deși stabiliți, nu vor fi rămas în permanență și efectiv la terenul cumpărat, precum și pe cei cari vor fi posedând, prin alții, în bază de procuri, contracte, etc.;

Considerând că, prin stabilire în permanență și în mod definitiv, din expunerea de motive, cum și din discuțiunile urmate cu ocazia votării acestei legi, rezultă

că legiuitorul a înțeles așezarea, fie în comuna unde își are dobândit terenul dela Stat, fie în orice altă parte a Dobrogei, însă numai în Dobrogea;

Considerând, de asemenea, că, potrivit dispozițiunilor alin. II din citatul text, stabilirea permanentă și efectivă în Dobrogea, nu se poate face decât prin chitanța de plata impozitului personal, pe tot timpul posesiunii invocată, și că orice alt mod de dovedire este prohibit;

Considerând că, conform acestora, rămâne stabilit că Ministerul agriculturii și domeniilor, procedând pe cale administrativă la o deposedare, când, prin organele instituite conform legii, constată că cumpărătorii de loturi stăpânesc în condițiunile citatului text, el nu face decât să uzeze de dreptul său, consacrat de lege, iar actul dresat de asemenea organe, ca act legal și că făcând dovada tuturor faptelor ce el constată, pe atâta timp, pe cât nu se face dovada contrarie cerută de al. II arătat;

Că, față cu aceste zise, alegațiunea intimatului în ce privește că procesul-verbal, exibat de apelant, nu face dovadă în cauză asupra celor rezultate din cuprinsul său, câtă să fie respinsă, întrucât dânsul nu caută să facă dovada contrarie în condițiunile mai sus expuse;

Că, deasemenea, pentru aceleași considerațiuni, câtă a se respinge și cererea sa subsidiară de a aduce pașaportul cu care să facă dovadă că autorul său n'ar fi emigrat în Turcia;

Având în vedere că, în ce privește alegațiunea sa că, din procesul-verbal ar rezultă că deposedarea s'ar fi făcut pentru loturile No. 9 și 24, cum se vede trecut, iar nu cum trebuia să se facă, adică pentru loturile 9 și 94, câtă, deasemenea a se respinge, deoarece deși în adevăr se vede trecut No. 9 și 24, însă dacă se examinează procesul-verbal și tot cuprinsul său, ușor se poate vedea că din eroare s'a trecut No. 24, în loc de 94, și că nu poate fi vorba decât de deposedarea loturilor cu No. 9 și 94, fiindcă membrii comisiunii arată mai sus, că ceeace au avut în vedere când s'au întrunit în satul Caratai, comuna Chiostel, a fost de a cerceta de cine și cu ce drepturi se deține lotul mic, sub No. 138, de 10 h., din parcelarea anului 1885, trecut în planul și actul de parcelare pe numele locuitorului Igali Afi, din satul Alacap, și schimbate la Caratai cu Bucur Lupea; or, schimbul s'a făcut de autorul intimatului cu Bucur Lupea, asupra loturilor cu No. 9 și 94, iar nu a celor cu No. 9 și 24, prin urmare și deposedarea nu se putea face decât asupra acestor loturi luate în schimb;

Ca atare fiind și această alegațiune câtă să fie respinsă;

Văzând și dispozițiunile art. 1169, 1170 c. civ.

Pentru aceste motive, redactate de d-l jude de ședință I. Oprescu, admite apelul.

Semnați: Ant. Rădulescu, I. Oprescu.